

По-четверте, важливо підвищувати рівень офіційних доходів населення та проводити інформаційні кампанії, які пояснюватимуть ризики неофіційної зайнятості.

Отже, тіньова оплата праці є складною та багатогранною проблемою, яка має значний вплив на економіку України. Вона виникає під впливом різних факторів – від економічних до соціальних. Незважаючи на певні позитивні зміни, ця проблема залишається актуальною. Її вирішення можливе лише за умови спільних дій держави, бізнесу та громадян.

Список використаних джерел

1. Міністерство економіки України. Тіньова економіка в Україні: результати дослідження. Київ, 2023. URL: <https://www.me.gov.ua> (дата звернення: 24.03.2026).
2. Державна служба статистики України. Ринок праці України: статистичний збірник. Київ, 2022. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 24.03.2026).
3. Колот А. М. Соціально-трудові відносини: теорія і практика. Київ : КНЕУ, 2019. 230 с.
4. Грішнова О. А. Економіка праці та соціально-трудові відносини. Київ : Знання, 2020. 390 с.
5. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 24.03.2026).
6. Світовий банк. Ukraine Economic Update. 2023. URL: <https://www.worldbank.org> (дата звернення: 24.03.2026).
7. Кодекс законів про працю України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08> (дата звернення: 24.03.2026).

УДК 331.556:331.5(477)

ВПЛИВ ТРУДОВОЇ МІГРАЦІЇ НА РИНОК ПРАЦІ УКРАЇНИ

Титаренко Ліза

lizatytarenko0606@gmail.com

Черкаський державний фаховий бізнес-коледж,

м. Черкаси

Науковий керівник: Анжела Цибань

В умовах війни та економічної нестабільності сфера зайнятості України зазнала суттєвих змін. Однією з найгостріших проблем стало скорочення трудового потенціалу держави внаслідок масового виїзду населення за кордон. Значний вплив на сучасний стан ринку праці здійснює трудова міграція, масштаби якої особливо зросли після початку повномасштабної війни.

Трудова міграція - це переміщення населення за межі країни або регіону з метою працевлаштування та отримання доходу. До 2022 року міграція українців переважно мала економічний характер і була пов'язана з пошуком вищого рівня оплати праці та кращих умов життя. Після початку повномасштабного вторгнення міграційні процеси набули масового характеру та поєднали ознаки як вимушеної, так і трудової міграції. Воєнні дії, небезпека для життя, руйнування підприємств і скорочення кількості робочих місць спричинили значний виїзд населення працездатного віку за кордон. Це посилює дисбаланс на ринку праці та загострило проблему дефіциту кадрів у багатьох галузях економіки.

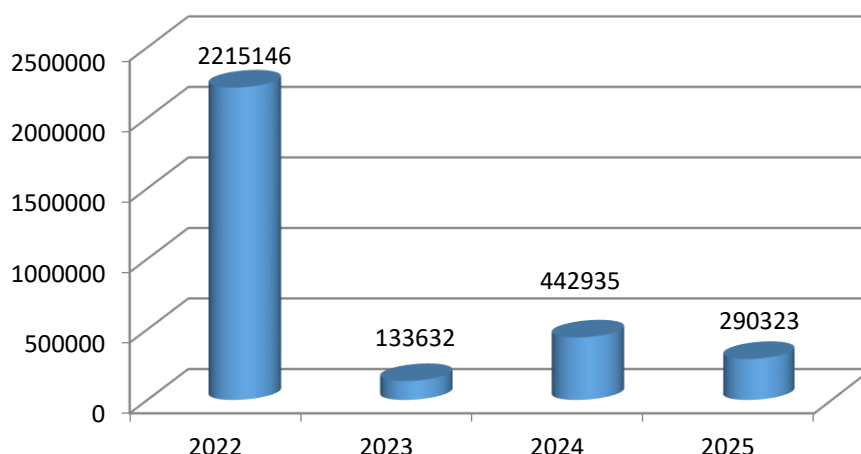

Рис. 1. Кількість громадян України, які виїхали за кордон та не повернулися у 2022–2025 рр., осіб.

Джерело: складено автором на основі даних [1]

Дані рисунка свідчать про значні масштаби виїзду громадян України за кордон після початку повномасштабної війни. У 2022 році кількість осіб, які виїхали та не повернулися в Україну, становила понад 2,2 млн. осіб, що є найвищим показником за досліджуваний період. У 2023 році цей показник різко скоротився до 133,6 тис. осіб, тобто майже на 94% порівняно з 2022 роком.

У 2024 році спостерігалось повторне зростання кількості громадян, які залишилися за кордоном, - до 442,9 тис. осіб, що більш ніж утричі перевищує показник 2023 року. У 2025 році кількість осіб, які виїхали та не повернулися, зменшилася до 290,3 тис. осіб, однак масштаби зовнішньої міграції залишаються значними.

Такі тенденції свідчать про нестабільність міграційних процесів та продовження відтоку населення працездатного віку, що негативно впливає на забезпечення економіки трудовими ресурсами та посилює дефіцит кадрів.

Виїзд людей за кордон у пошуках роботи, впливає на ринок праці України: з одного боку, країна втрачає частину робочої сили, а з іншого - отримує фінансові перекази від мігрантів, що підтримують економіку країни та рівень життя населення. Водночас частина мігрантів набуває за кордоном нового професійного досвіду та навичок, які можуть бути використані після повернення в Україну. Активна міграція населення скорочує пропозицію робочої сили та призводить до дефіциту кадрів, що погіршує професійну структуру ринку праці та ускладнює діяльність підприємств [2]. У результаті виникає дисбаланс між попитом і пропозицією праці, коли в окремих галузях спостерігається нестача працівників, а зменшення кількості економічно активного населення одночасно знижує рівень офіційного безробіття, що не завжди відображає реальний стан ринку праці. Дефіцит працівників у деяких галузях спричиняє зростання рівня оплати праці та посилення конкуренції між роботодавцями за кваліфіковані кадри. Підприємства змушені підвищувати заробітну плату та покращувати умови праці для залучення працівників. Найбільший дефіцит кадрів спостерігається у сфері будівництва, промисловості, транспорту, медицини та робітничих професій. Це пов'язано з тим, що саме ці галузі традиційно мають високу частку зайнятості чоловіків працездатного віку, які найчастіше виїжджають за кордон або мобілізуються. Крім того, значна частина кваліфікованих працівників цих сфер скористалася можливістю працевлаштування в країнах ЄС, де пропонуються вищі заробітні плати та кращі умови праці. У результаті підприємства стикаються з нестачею робочої сили, що уповільнює виробничі процеси та ускладнює відновлення економіки України. Окремою проблемою трудової міграції є так званий «відтік мізків» - виїзд за кордон висококваліфікованих спеціалістів, науковців та фахівців у сфері ІТ, медицини та інженерії. Така форма міграції є найбільш небезпечною для економіки, оскільки

призводить до втрати людського капіталу, який складно швидко відновити. У довгостроковій перспективі це знижує інноваційний потенціал країни та уповільнює економічний розвиток.

Крім економічних наслідків, міграційні процеси впливають і на демографічну ситуацію в країні. Виїзд значної частини населення працездатного віку призводить до скорочення трудового потенціалу та посилює процес старіння населення, що в майбутньому може створити додаткове навантаження на ринок праці та соціальну сферу.

Більшість українських мігрантів за кордон перебувають у працездатному віці: 42% становлять особи 30-39 років, 29% - 40-49 років [3]. Переважна частка опитаних має вищу або незакінчену вищу освіту (83%). За професійною структурою серед біженців 30% становлять висококваліфіковані фахівці, 12% - кваліфіковані робітники, 14% - керівники різного рівня, ще 14% - підприємці [4]. Для більшого розуміння впливу трудової міграції на ринок праці необхідно проаналізувати зміни рівнів безробіття. Міграційні процеси суттєво впливають на показники безробіття та загальний стан ринку праці України.

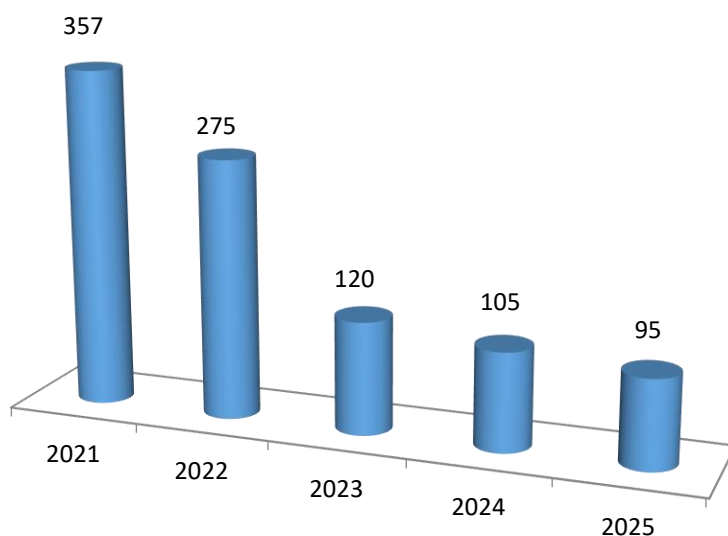

Рис. 2. Динаміка середньої кількості зареєстрованих безробітних в Україні за 2021-2025 роки, тис. осіб.

Джерело: складено автором на основі даних [5]

Аналіз динаміки зареєстрованих безробітних у 2021-2025 роках свідчить про їх суттєве скорочення - з близько 357 тис. осіб у 2021 році до приблизно 95 тис. у 2025 році. Найбільш різке зниження відбулося у 2022-2023 роках. Однак така динаміка не є наслідком реального покращення ситуації на ринку праці. Зменшення кількості зареєстрованих безробітних значною мірою зумовлене скороченням економічно активного населення, зокрема через трудову міграцію та виїзд громадян за кордон. Тому офіційні показники безробіття не повністю відображають реальний стан ринку праці та приховують структурні проблеми зайнятості.

У контексті зростання трудової міграції важливим напрямом державної політики є формування умов для повернення українських громадян та збереження трудового потенціалу. Зокрема, необхідно стимулювати створення нових робочих місць через підтримку малого та середнього бізнесу, підвищувати рівень оплати праці у критичних галузях економіки, а також впроваджувати програми професійної перекваліфікації працівників відповідно до потреб ринку праці. Важливим також є розвиток соціальних гарантій та покращення умов праці для зниження мотивації до виїзду за кордон.

Отже, трудова міграція є складним соціально-економічним явищем, яке має як позитивні, так і негативні наслідки для економіки України. Попри надходження валютних переказів від мігрантів та набуття ними нового професійного досвіду, масовий виїзд населення призводить до суттєвого скорочення трудового потенціалу держави. Особливу загрозу для

економіки становлять довгострокові наслідки, пов'язані з дефіцитом кваліфікованих кадрів, «відтоком мізків» та демографічним старінням населення. У зв'язку з цим пріоритетним завданням державної політики має стати створення умов для повернення мігрантів та відновлення внутрішнього ринку праці України. Ефективне вирішення цих проблем є важливою умовою стабілізації економіки та післявоєнного розвитку держави.

Список використаних джерел

1. Дані щодо виїзду громадян України за кордон у 2022–2025 рр. Мінфін. URL: <https://minfin.com.ua/ua/2026/01/22/166719242/> (дата звернення: 10.05.2026).
2. Іонін Є. Є. і Загородний В. М. Вплив трудової міграції на ринок праці України в умовах війни та шляхи його відновлення. Економіка і організація управління. (Лют 2025), 20-32. DOI: <https://doi.org/10.31558/2307-2318.2024.4.3>
3. Статистичні дані щодо вимушеної міграції населення України. УВКБ ООН, Агентство ООН у справах біженців. URL: <https://www.unhcr.org/ua> (дата звернення: 08.05.2026).
4. Дослідження міграційних процесів та впливу війни на населення України. Міжнародна організація міграції в Україні. URL: <https://ukraine.iom.int/uk> (дата звернення: 10.05.2026).
5. Рівень безробіття в Україні. Мінфін. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/labour/unemploy/> (дата звернення: 08.05.2026).

УДК 330.322

КЛЮЧОВІ НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ УПРАВЛІННЯ ПРОЄКТАМИ В УКРАЇНІ

Аліна Фазанова

fazanova.alina@krkdonnuet.ukr.education

Відокремлений структурний підрозділ

«Краматорський фаховий коледж Криворізького національного університету»

м. Кривий Ріг

Науковий керівник: канд. екон. наук Олександр Кравцов

Післявоєнне відновлення України вимагає реалізації великої кількості ініціатив не тільки в сфері економіки та, безпосередньо, будівництва, а й соціальної, безпекової трансформації, відповідно до мети нашої країни стати повноправним членом Європейського Союзу. Хоча доволі багато держав в світі мають досвід післявоєнного відновлення, Україна, вочевидь, стикається з більш масштабним викликом, оскільки змушена буде вирішувати кілька важливих завдань одночасно в умовах обмеженості фінансів, дефіциту часу та високої соціальної відповідальності. Це, по-перше, фізичне будівництво великої кількості об'єктів господарського, соціального та воєнного призначення, по-друге, впровадження інституційних реформ, по-третє, збільшення обороноздатності в умовах, коли загроза агресії з боку росії ще тривалий час буде залишатися актуальною. Тому важливими завданнями для нашої держави на найближчу перспективу є впровадження проектного менеджменту в державне управління, розвиток його наукових методів, активний трансферт найкращих практик в господарську діяльність. Методи управління проєктами післявоєнного відновлення повинні розвиватися в наступних ключових напрямках: розробка інтеграційних інструментів, радикальна прозорість та безпрецедентна ефективність використання ресурсів.

Оскільки до проєктів відновлення можуть бути залучені учасники з різних країн з відмінними стандартами проектного менеджменту об'єктивно виникне потреба систематизації різних теоретичних підходів. Булавін Д.О. та Петренко В.О. з цього приводу